

GIÁ TRỊ TRƯỜNG TỒN CỦA BẢO VẬT QUỐC GIA TẬP SẮC LỆNH CỦA CHỦ TỊCH CHÍNH PHỦ LÂM THỜI NƯỚC VIỆT NAM DÂN CHỦ CỘNG HÒA NĂM 1945 - 1946

LÊ THỊ LÝ

Trung tâm Lưu trữ quốc gia III

Ngày 22/12/2016, Thủ tướng Chính phủ đã kí Quyết định số 2496/QĐ-TTg công nhận Tập Sắc lệnh (117 Sắc lệnh - tài liệu gốc, độc bản) của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa năm 1945-1946 (hiện đang lưu giữ tại Trung tâm Lưu trữ quốc gia III) là Bảo vật quốc gia. Đây là những văn bản có giá trị pháp lí cao nhất được sản sinh trong quá trình hoạt động của Chính phủ Lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa năm 1945 và đầu năm 1946¹.

Với nội dung phản ánh chân thực lịch sử, chính trị - xã hội của dân tộc Việt Nam năm 1945, đầu năm 1946, phản kết quả của quá trình lao động sáng tạo, tập trung trí tuệ của các thành viên Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa trong việc xây dựng Nhà nước Việt Nam mới - khởi đầu cho quá trình xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của dân, do dân và vì dân ngày nay, tập Sắc lệnh không chỉ có giá trị lịch sử mà còn có giá trị pháp lí khẳng định sự xuất hiện chính thức của một Nhà nước dân chủ nhân dân đầu tiên ở Đông Nam Á, phản ánh quá trình phát triển đi lên của một dân tộc,... Và với giá trị đặc biệt đó, Tập Sắc lệnh - Bảo vật quốc gia đã đồng hành cùng sự phát triển của dân tộc Việt Nam, Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (nay là Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam) hơn 70 năm qua và trường tồn mãi mãi về sau.

1. Hoàn cảnh ra đời

Cách mạng tháng Tám thành công, CPLT-VNDCCH được thành lập trên cơ sở cải tổ Ủy ban Dân tộc giải phóng Việt Nam. Đây là Chính phủ đầu tiên của nhân dân Việt Nam dưới chế độ Dân chủ Cộng hòa, đặt nền móng cho việc xây dựng một chế độ xã hội mới, của dân, do dân và vì dân. Ra mắt quốc dân đồng

bào với 15 thành viên, đứng đầu là Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Trong hoàn cảnh lịch sử Việt Nam từ tháng 8/1945 đến tháng 2/1946, trước yêu cầu của xã hội giải quyết những vấn đề cấp bách, đặc biệt, Chính phủ cần một công cụ để lãnh đạo, quản lí, điều hành đất nước. Lúc bấy giờ, Sắc lệnh là một loại văn bản quy phạm pháp luật đáp ứng yêu cầu lãnh đạo, quản lí của Chính phủ và được Chính phủ lựa chọn như một trong những công cụ mang tính pháp lí hữu hiệu nhất. Thực tế cho thấy, Sắc lệnh ra đời đã thể hiện các quyết sách của Chính phủ để xây dựng và củng cố chính quyền.

Việc ban hành và tổ chức thực thi nghiêm minh các Sắc lệnh đã phát huy hiệu quả ở mức cao nhất hoạt động quản lí xã hội của Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa trong những ngày đầu sau Cách mạng tháng Tám. Điều đó góp phần giữ vững và phát huy được những thành quả của cách mạng; bảo đảm vững chắc nền độc lập vừa giành được, tạo tiền đề cho những bước phát triển tiếp theo của Cách mạng Việt Nam.

2. Về nội dung

Tập Sắc lệnh của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời (năm 1945 - 1946) thể hiện quyết sách của Chính phủ đối với từng vấn đề, có thể phân chia thành các nhóm như sau:

- *Nhóm Sắc lệnh về việc xây dựng và củng cố chính quyền nhà nước*

Cách mạng tháng Tám thành công, một trong những vấn đề cấp bách đặt ra là cần ra sức củng cố chính quyền để lãnh đạo nhân dân đưa đất nước vượt qua mọi khó khăn, thử thách.

Về việc xây dựng chính quyền Trung ương

Ngay trong những ngày đầu, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề nghị “tổ chức càng sớm càng hay cuộc Tổng tuyển cử với chế độ phổ thông đầu phiếu” bầu cơ quan quyền lực cao nhất - Quốc hội của nước Việt Nam, đại diện cho quyền lợi của nhân dân Việt Nam. Một loạt các Sắc lệnh về tổ chức cuộc bầu cử được ban hành: Sắc lệnh số: 14-SL, ngày 08/9/1945 ấn định thời hạn và thể lệ cuộc Tổng Tuyển cử bầu Quốc dân Đại hội; Sắc lệnh số: 39-SL, ngày 26/9/1945 lập một Ủy ban dự thảo thể lệ cuộc Tổng tuyển cử; Sắc lệnh số: 51-SL, ngày 17/10/1945 ấn định ngày bầu cử và Thể lệ bầu cử Quốc hội; Sắc lệnh số: 76-SL, ngày 18/12/1945 quyết định hoãn cuộc tổng tuyển cử đến ngày 6/01/1946 và gia hạn nộp đơn ứng cử cho đến ngày 27/12/1945... Thực hiện các sắc lệnh trên và theo đúng kế hoạch, ngày 6/01/1946, cuộc Tổng tuyển cử bầu Quốc hội khóa I đã diễn ra sôi nổi và thắng lợi trên phạm vi cả nước, với hơn 89% số cử tri trong cả nước tham gia bỏ phiếu. Ngày 02/3/1946, kì họp thứ nhất Quốc hội khóa I đã họp, thành lập Chính phủ chính thức, hợp pháp và chủ trương xây dựng và thông qua bản Hiến pháp đầu tiên của nhân dân Việt Nam dưới chế độ dân chủ Cộng hòa. Chính phủ ban hành Sắc lệnh số: 34-SL, ngày 20/9/1945 v/v lập một UB dự thảo và đệ trình Quốc hội một bản Hiến pháp cho Việt Nam Dân chủ Cộng hòa... Đây là những sắc lệnh quan trọng đầu tiên, tạo cơ sở để từng bước, xây dựng chính quyền nhà nước trung ương.

Về xây dựng, tổ chức chính quyền địa phương: là một trong những nhiệm vụ hết sức quan trọng, Chính phủ Lâm thời đã nhanh chóng ban hành các văn bản pháp lí để thiết lập hệ thống chính quyền địa phương như Sắc lệnh số: 63-SL, ngày 22/11/1945 v/v tổ chức các HĐND và UBHC quy định về tổ chức xã, huyện, tỉnh, kì; Sắc lệnh số: 77-SL, ngày 21/12/1945 v/v tổ chức chính quyền nhân dân ở các thị xã và thành phố quy định về tổ chức chính quyền nhân dân ở địa bàn đô thị... Đây là những văn bản pháp lí đầu tiên quy định việc tổ chức, quyền hạn của chính quyền địa phương, đặt nền móng, cơ sở cho việc xây dựng, tổ chức, hoạt động của chính quyền nhân dân ở địa phương đến nay.

- Nhóm Sắc lệnh về khắc phục khó khăn, củng cố, phát triển kinh tế, tài chính

Sắc lệnh số: 04-SL, ngày 04/9/1945 lập Quỹ Độc Lập tại Hà Nội và các tỉnh; Sắc lệnh số: 07-SL, ngày 05/9/1945 bãi bỏ các thể lệ về sự buôn bán và chuyên chở thóc gạo từ trước tới nay và cho phép buôn bán và chuyên chở thóc gạo tự do trong toàn quốc; Sắc lệnh số: 11-SL, ngày 7/9/1945 quy định về chế độ thuế khóa; Sắc lệnh số: 27-SL, ngày 10/9/1945 đặt ra Sở Thuế quan và Thuế gián thu; Sắc lệnh số: 69-SL, ngày 01/12/1945 sát nhập tất cả các cơ quan canh nông, thú y, mục súc, ngư nghiệp, lâm chính và nông nghiệp tín dụng vào Bộ Canh nông; Sắc lệnh số: 67-SL, ngày 28/11/1945 cử một Ủy ban tối cao về tiếp tế và cứu tế; Sắc lệnh số: 81-SL, ngày 31/12/1945 quy định các khoản chi trong năm 1946 tạm theo các số dự chi trong ngân sách năm 1945; Sắc lệnh số: 18-SL, ngày 31/01/1946 phát hành đồng bạc giấy Việt Nam tại miền Nam Trung Bộ từ vĩ tuyến 16 trở vào... những Sắc lệnh này đã thể hiện chính sách của Chính phủ Lâm thời từng bước giải quyết nạn đói, khắc phục khó khăn, khôi phục kinh tế nông nghiệp, tiểu thủ công nghiệp, công nghiệp và xác lập, phát triển, ổn định kinh tế của chế độ mới. Nhờ những biện pháp vừa mang tính chất tạm thời vừa mang tính lâu dài, vừa mềm dẻo, cứng rắn đã động viên các tầng lớp nhân dân đồng lòng cùng Đảng, Chính phủ giải quyết những khó khăn về kinh tế, đói kém. Đến cuối năm 1945, đầu năm 1946, nạn đói cơ bản đã được kiểm soát, tình hình kinh tế đất nước dần đi vào ổn định.

- Nhóm Sắc lệnh về xây dựng, phát triển văn hóa, giáo dục, y tế

Chính phủ Lâm thời đã ban hành các Sắc lệnh sát nhập Trường Viễn đông Bác cổ, các nhà bảo tàng, thư viện công, các học viện vào Bộ Quốc gia Giáo dục; đặt ra trong toàn cõi Việt Nam ngạch Thanh tra học vụ, thiết lập cơ quan Bình dân học vụ, mở lớp học bình dân, quy định việc học buổi tối cho nông dân và thợ thuyền, thiết lập Hội đồng Cố vấn học chính, ban Đại học Văn khoa tại Hà Nội... tập trung chủ yếu vào xóa nạn mù chữ, xây dựng, phát triển văn hóa, giáo dục, quy định về tổ chức bộ

Chào mừng 55 năm Ngày thành lập Cục Văn thư và Lưu trữ nhà nước (04/9/1962 - 04/9/2017)

máy của cơ quan giáo dục, những nguyên tắc của nền giáo dục dân chủ, tạo cơ sở thiết lập hệ thống các bậc học ở nước ta. Chính phủ cũng đã ban hành các Sắc lệnh ấn định thể lệ việc trưng dụng các y sĩ và dược sĩ, việc tôn trọng đền, chùa, lăng tẩm và các nơi có tính các tôn giáo... Việc ban hành những sắc lệnh này có vai trò quan trọng, giúp hàng triệu người dân biết đọc, biết viết và nâng cao trình độ nhận thức, bài trừ các hủ tục lạc hậu do chế độ cũ để lại và đẩy lùi các tệ nạn xã hội, tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo của người dân.

- *Nhóm Sắc lệnh quốc phòng, ngoại giao, an ninh, trật tự - xã hội:* Có thể kể đến: Sắc lệnh số 03-SL ngày 01/9/1945 về việc lệnh thiết quân luật ở Hà Nội; Sắc lệnh số: 06-SL ngày 05/9/1945 về việc cấm nhân dân Việt Nam không được đi lính, bán thực phẩm, dẫn đường liên lạc, làm tay sai cho quân đội Pháp; Sắc lệnh số: 12-SL ngày 7/9/1945 uỷ nhiệm cho Nha Khoáng chất và Kỹ nghệ Việt Nam tổ chức và trông coi công việc sản xuất binh khí và đạn dược, Sắc lệnh số: 33b-SL ngày 13/9/1945 quy định việc bắt những người có nguy hiểm cho nền Dân chủ Cộng hoà Việt Nam và ấn định thủ tục thẩm quyền giải quyết của Sở Liêm phóng và Sở Cảnh sát khi bắt người, Sắc lệnh số: 33c-SL ngày 13/9/1945 thành lập toà án quân sự và ấn định thẩm quyền của các toà án Quân sự địa phương, Sắc lệnh số: 53-SL ngày 20/10/1945 quy định về quốc tịch Việt Nam, Sắc lệnh số: 73-SL ngày 07/12/1945 điều kiện nhập quốc tịch Việt Nam của những người ngoại quốc... Sắc lệnh số: 64-SL ngày 23/11/1945 về việc Chính phủ thiết lập một Ban Thanh tra đặc biệt giám sát công việc và nhân viên của các Ủy ban Nhân dân và các cơ quan của Chính phủ và thiết lập tại Hà Nội một Tòa án đặc biệt để xử những nhân viên của các cơ quan Ủy ban Nhân dân và các cơ quan của Chính phủ do ban Thanh tra truy tố ... Với những sắc lệnh trên, bước đầu hệ thống các cơ quan tòa án của nước ta được thành lập, có tác dụng củng cố an ninh trật tự xã hội, bảo vệ chính quyền non trẻ và trấn áp được tội phạm, quản lý nhân dân.

3. Về giá trị và ý nghĩa

Tập Sắc lệnh được công nhận là Bảo vật quốc gia có giá trị, ý nghĩa quan trọng trên nhiều phương diện.

Trước hết, Tập Sắc lệnh phản ánh chân thực nhất giá trị lịch sử, chính trị xã hội của dân tộc Việt Nam những năm 1945 – 1946; là phần không thể thiếu khi nghiên cứu về lịch sử dân tộc và lịch sử Chính phủ Việt Nam thời kì đầu thiết lập chế độ xã hội mới. Đặc biệt, Tập Sắc lệnh liên quan đến chuỗi sự kiện trọng đại của đất nước, gắn liền với thành quả của Cách mạng tháng Tám và sự thành lập, hoạt động của Chính phủ Lâm thời giai đoạn 1945 – 1946. Các sắc lệnh ban hành trong giai đoạn này đã góp phần từng bước tác động, điều chỉnh và thúc đẩy sự phát triển, thay đổi của hầu hết các lĩnh vực của đời sống chính trị - xã hội và cuộc sống của nhân dân. Đây là những bước đầu tiên tạo cơ sở pháp lí trong việc thiết lập các cơ quan thuộc hệ thống chính quyền nhân dân từ trung ương đến địa phương, bảo vệ trật tự an ninh, xã hội, khôi phục, phát triển sản xuất, chế độ thuế khóa - tài chính, chế độ lương - trợ cấp, công tác cứu tế xã hội, phát triển văn hóa - giáo dục - y tế - quốc phòng...

Bên cạnh đó, mỗi Sắc lệnh ra đời là kết quả của quá trình lao động sáng tạo, tập trung trí tuệ của các thành viên CPLTVNDCCCH, là minh chứng về lịch sử hoạt động của chính quyền nhân dân. Đặc biệt đó là sự thể hiện vai trò lãnh đạo hết sức tài tình, sáng suốt của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong việc chèo lái con thuyền cách mạng Việt Nam vượt qua giai đoạn lịch sử đầy cam go những năm 1945 – 1946. Đó cũng là một minh chứng về những đóng góp của các vị Bộ trưởng các bộ trong CPLTVNDCCCH.

Về mặt pháp lí, Tập Sắc lệnh là sự thể hiện những nỗ lực của CPLTVNDCCCH trong việc xây dựng, ban hành một loại văn bản quy phạm pháp luật như mệnh lệnh nhằm yêu cầu, chỉ đạo cấp có thẩm quyền và nhân dân thực hiện một chính sách, chủ trương của Chính phủ trước những yêu cầu, đòi hỏi của thực tế xã hội Việt Nam, tạo cơ sở khung pháp lí cho hoạt động của ngành, của địa phương cũng như...

(Xem tiếp trang 74)

gặp gỡ nhân chứng để ghi chép những mâu chuyện kể về những hoạt động đấu tranh của các chiến sĩ cách mạng bị giam giữ tại nhà tù Côn Đảo,... đồng thời tiếp tục tăng cường phát huy những tài sản vô giá mà Đảng bộ và nhân dân huyện Côn Đảo được kế thừa từ lịch sử gắn với việc bảo tồn, bảo tàng các giá trị văn hóa và định hướng phát triển kinh tế - xã hội của huyện đảo.

Phát huy sức mạnh từ quá khứ/lịch sử gắn liền với phát triển kinh tế - xã hội, trong đó có hoạt động khai thác phát huy giá trị tư liệu, tài liệu lưu trữ về truyền thống đấu tranh cách mạng, về những anh hùng liệt sĩ tại Côn Đảo đã và đang góp phần đưa vùng đất này chuyển biến, vươn lên. Với những hoạt động tích cực, chất lượng các hoạt động quảng bá, giới thiệu về Côn Đảo nói chung và hệ thống di tích lịch sử Côn Đảo nói riêng,... ngày được nâng cao, đóng góp quan trọng trong việc đưa vùng đất này thành nơi hành hương về nguồn truyền thống đấu tranh cách mạng, nơi tri ân những người hi sinh vì độc lập tự do của Tổ quốc. Không những vậy, việc phát huy này còn có ý nghĩa thiết thực trên nhiều phương diện xã hội và nhân văn, đó là giáo dục tinh thần yêu nước, lí tưởng sống cao đẹp và đạo lí uống nước nhớ nguồn./

Chú thích:

1. <http://baohinhphu.vn/Hoat-dong-cua-lanh-dao-Dang-Nha-nuoc/Con-Do-vaon-len-tu-suc-manh-lich-su/30238.vgp>

2. Trong cuốn Võ Thị Sáu con người và huyền thoại, NXB Tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh, tr.15, giả Nguyễn Đình Thống cho biết: Trang ghi ngày mất của chị Võ Thị Sáu (bằng tiếng Pháp): “Võ Thị Sáu, tức Nguyễn Thị Sáu, sinh năm 1933, tại Bà Rịa, án tử hình; số tù G627, chết lúc 7 giờ ngày 23/01/1952, do việc thi hành án tử hình” nằm trong cuốn sổ (màu bìa đen, khổ 22x35cm) ghi tên những người đã chết tại Côn Đảo từ năm 1947 - 1975, có ghi rõ họ tên, năm sinh, quê quán, án tiết, số tù, nơi giam giữ, ngày chết, lí do chết. Thông tin từ cuốn sổ này đã xác định lại ngày mất của chị Võ Thị Sáu (trước đó trên tấm bia mộ của chị ghi mất ngày 23/12/1952)

GIÁ TRỊ TRƯỜNG TỒN

(Tiếp theo trang 49)

...hoạt động của nhân dân những năm đầu tiên sau Cách mạng Tháng Tám và việc xây dựng bản Hiến pháp đầu tiên của nước ta.

Ngày 2/3/1946, Quốc hội khóa I đã họp. Biên bản kì họp Quốc hội ghi nhận và đánh giá cao những việc mà Chính phủ Lâm thời đã làm được trong việc lãnh đạo nhân dân thực hiện “nhiệm vụ kháng chiến, kiến quốc trong tình thế rất nghiêm trọng của nước nhà”. Quốc hội cũng bầu ra Chính phủ chính thức của Nhà nước Việt Nam mới.

Hơn 70 năm trôi qua, tập Sắc lệnh của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa vẫn còn nguyên giá trị, là sự thể hiện những quyết sách lịch sử, đặt cơ sở, nền móng cho mọi hoạt động của một nước Việt Nam mới.

Tập Sắc lệnh thực sự là tài liệu lưu trữ quý hiếm, chứa đựng những thông tin hết sức quan trọng, đã được đọc giả trong và ngoài nước quan tâm, nghiên cứu. Đặc biệt, những thông tin trong nội dung của các sắc lệnh đã được sử dụng biên soạn hàng trăm cuốn sách có giá trị như Hồ Chí Minh toàn tập, Lịch sử Chính phủ Việt Nam, Lịch sử Quốc hội... Và nhân kỷ niệm 100 năm ngày Chủ tịch Hồ Chí Minh ra đi tìm đường cứu nước (05/6/1911 - 05/6/2011), một phần Tập Sắc lệnh này đã được Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật phối hợp với Trung tâm Lưu trữ quốc gia III xuất bản thành sách “Sưu tập Sắc lệnh của Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa năm 1945”.

Với những giá trị hết sức quý giá, Tập Sắc lệnh của Chủ tịch Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa năm 1945 - 1946 thực sự là tài sản quốc gia quan trọng cần được lưu giữ, bảo quản và khai thác phát huy một cách tốt nhất, hiệu quả nhất./

Chú thích:

1. Tất cả các Sắc lệnh đều có chữ ký tươi của cá nhân người có thẩm quyền ban hành văn bản, một số Sắc lệnh có bút tích của một số thành viên Chính phủ Lâm thời sửa chữa, bổ sung một số nội dung